

Wie zijn belanghebbenden en waarom?

De directe doelgroep van de maatregel zijn alle woningeigenaren in Groningen en de 3 in Noord-Drenthe (gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo). Zowel eigenaar-bewoners als particuliere verhuurders, VvE's en woningcorporaties (binnen gemengde VvE's)¹.

Betrokkenen zijn het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening (hierna: VRO), het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: BZK), het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (hierna: SZW), het ministerie van Klimaat en Groene Groei (hierna: KGG) en de Nationaal Coördinator Groningen, in verband met de versterkingsoperatie, maatregel 28 en de brede kabinetsreactie 'Nij Begun'. Daarnaast wordt de maatregel uitgewerkt samen met alle gemeenten in de regio en de provincie Groningen. Maatschappelijke organisaties zoals het Groninger gasberaad, Y en Z zijn op hoofdlijnen betrokken bij de uitwerking van de subsidieregeling.

1. Wat is het probleem?

Aanleiding

Groningen en Noord-Drenthe hebben jarenlang geleden onder de nadelige effecten van de gaswinning, zo is geconcludeerd in de Parlementaire Enquête Aardgaswinning Groningen.

In de kabinetsreactie 'Nij Begun' stelde het kabinet dat het schrijnend is dat in Groningen en Noord-Drenthe momenteel sprake is van de grootste energiearmoede van Nederland. Woningen in dit gebied zijn gemiddeld ouder en groter dan elders in Nederland en verbruiken daardoor meer energie. Ook ligt hier het gemiddelde inkomen van huishoudens lager dan het landelijk gemiddelde en heeft een groot aantal huiseigenaren in afwachting van schadeherstel of versterking investeringen in verduurzaming uitgesteld. Zo werken de gevolgen van de gaswinning ongunstig door in de energierekening van mensen en zijn verschillen ontstaan in de mate van verduurzaming.

Daarom komt het kabinet, als inlossing van de ereschuld, voor de mensen in dit gebied met een extra impuls voor verduurzaming door middel van isolatie. Zo kunnen achterstanden worden ingelopen en kunnen deze mensen gaan profiteren van de voordelen die de transitie naar het fossielvrije tijdperk biedt. Het kabinet wil hiermee recht doen aan de disproportionele last die bewoners hebben gedragen door de winning van aardgas. Deze aanvullende aanpak, specifiek voor de tien gemeenten in de provincie Groningen en de gemeenten Aa en Hunze, Tynaarlo en Noordenveld in Noord-Drenthe, moet ervoor zorgen dat de energiearmoede wordt verkleind en huizen zoveel als mogelijk worden geïsoleerd naar de standaard voor woningisolatie. Daardoor zijn deze huizen qua isolatie straks klaar voor de overstap van aardgas naar een vorm van duurzame warmte.

Maatregel 29 uit de kabinetsreactie betreft een extra impuls voor het isoleren van alle woningen in Groningen en Noord-Drenthe. Hiervoor stelt het kabinet in totaal € 1,65 miljard beschikbaar,

¹ Met woningcorporaties zijn ten aanzien van de overige woningen aparte afspraken gemaakt, welke plaats vinden in een andere regeling/uitwerking.

waarmee een substantiële financiële bijdrage kan worden gedaan voor isolatiemaatregelen in aanvulling op de reeds bestaande nationale subsidie- en financieringsregelingen, en bovenop de middelen die beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten voor de Lokale Isolatieaanpak en de aanpak van energiearmoede. Daardoor zal in de gemeenten in provincie Groningen en Aa en Hunze, Tynaarlo en Noordenveld in Noord-Drenthe ongeveer het dubbele beschikbaar zijn ten opzichte van de landelijke subsidies die voor iedereen in Nederland beschikbaar zijn.

Probleem

In Groningen en Noord-Drenthe zijn bewoners jarenlang geconfronteerd met hoge energiekosten en achterblijvende verduurzaming, grotendeels door de gevolgen van gaswinning en de daaruit voortvloeiende schade en onzekerheid. Woningen in deze regio zijn vaak ouder, groter en slechter geïsoleerd waardoor ze gemiddeld meer energie verbruiken. Dit leidt tot hogere energiekosten terwijl het gemiddelde inkomen lager is dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast hebben veel woningeigenaren verduurzaming uitgesteld in afwachting van schadeherstel of versterking. Hierdoor kunnen deze woningeigenaren niet profiteren van lagere energielasten.

2. Wat is het beoogde doel?

Het kabinet geeft een extra impuls aan het isoleren van de overige woningen met matige en slechte energie labels in de provincie Groningen en de genoemde gemeenten in Noord-Drenthe, inclusief woningen die al zijn versterkt. Het doel van de extra bijdrage is om woningeigenaren (zowel koop- als huurwoningen) in staat te stellen om woningen die qua energiezuinigheid nog te wensen overlaten te verbeteren, zodat deze woningen in 2035 zijn geïsoleerd naar de standaard voor woningisolatie en geschikt te maken voor duurzame verwarmingsbronnen zoals warmtenetten en warmtepompen.

3. Wat zijn opties om het doel te realiseren?

Er zijn twee opties om woningeigenaren subsidie te verstrekken voor verduurzaming: door gemeenten of een centrale (Rijks)regeling.

Specifieke uitkering

De optie om alles door gemeenten te laten uitvoeren, zou betekenen dat de 1,5 miljard wordt overgemaakt aan gemeenten via een specifieke uitkering. De 13 gemeenten zullen vervolgens zelf regelingen en uitvoeringsorganisaties voor de subsidies moeten inrichten. Gemeenten in de regio hebben hier momenteel geen capaciteit voor.

Decentralisatie uitkering

De optie om te werken met een centrale regeling betekent dat het Rijk een regeling inricht voor maatregel 29 en een of meerdere uitvoeringsorganisaties een opdracht geeft voor de uitvoering. Woningeigenaren vragen bij een centrale uitvoeringsorganisatie de subsidie aan.

Opties om gebruik van regelingen te vereenvoudigen

Woningeigenaren ervaren de grote hoeveelheid aan subsidieregelingen soms als een obstakel. Het kan ingewikkeld en onoverzichtelijk zijn als te veel overheden met meerdere regelingen werken.

Door de ISDE uit te hoeken en dit bedrag toe te voegen aan maatregel 29 wordt het aanvragen eenvoudiger gemaakt. Daarnaast kan er voor gezorgd worden dat de voorwaarden beter op elkaar aansluiten. Tenslotte wordt door het Nationaal Warmtefonds de mogelijkheid tot voorfinanciering aangeboden met een energiebespaarlening. Voor mensen die zelf geen leenruimte hebben is via het Warmtefonds ook een vorm van maatwerkfinanciering mogelijk, met 0% rente en met een maandlast naar draagkracht.

4. Wat zijn de gevolgen van de opties?

Algemeen

De gevolgen van maatregel 29 richten zich op Groningen en Noord-Drenthe. De regeling is alleen beschikbaar voor deze regio, als inlossing van de ereschuld door de gaswinning in Groningen. Hiermee kunnen alle woningeigenaren in deze regio extra middelen aanvragen om hun woning te verduurzamen, door middel van isolatiemaatregelen. De subsidie draagt bij aan het herstel van Groningen en Noord-Drenthe en is een nieuwe start om de regio weer perspectief te geven. Dit is een opgave van het rijk in samenwerking met regionale overheden, maatschappelijke organisaties, uitvoeringsorganisaties en andere regionale partners. Door de maatregel worden er meer woningen verduurzaamd. Dit draagt ook bij aan de Parijs doelstellingen van 2050. En zorgt voor een reductie van de CO₂ uitstoot. Dit draagt het bij aan de maatregelen tegen klimaatverandering en opwarming van de aarde. Daarnaast zorgt een beter geïsoleerde huis voor een verlaging van de maandelijkse energielasten en energiearmoede. Het doel van de extra bijdrage is om woningen (zowel koop-als huurwoningen) te isoleren naar de standaard voor woningisolatie. Prioriteit ligt op de meest kwetsbare wijken en huishoudens, omdat daar de energiearmoede vaak het grootst is en mensen zelf minder mogelijkheden om te investeren.

Gevolgen optie specifieke uitkering

Dit betekent dat elke gemeente een regeling moet vormgeven en uitvoeren. Hierdoor kunnen verschillen ontstaan in voorwaarden en behandeling tussen verschillende gemeenten. Terwijl het de bedoeling is om woningeigenaren in dezelfde situatie gelijk te behandelen en verschillen in de regio te dempen.

Gemeenten hebben aangegeven zelf niet de capaciteit te hebben om deze regeling uit te voeren en willen graag een eenduidig en regionaal loket waar bewoners subsidie aan kunnen vragen. Bovendien leidt dit tot hogere uitvoeringskosten dan wanneer dit centraal wordt uitgevoerd. Bij een centrale regeling en subsidieloket, kunnen de gemeenten hun capaciteit benutten en inzetten op het ontzorgen van doelgroepen die dat nodig hebben.

Gevolgen optie decentrale uitkering

Dit betekent een centrale regeling en uitvoering, door een regionale uitvoeringsorganisatie. Wat weer zorgt voor lagere uitvoeringskosten en gelijke subsidievoorwaarden voor de hele regio. Door een centrale regeling en uitvoering is er voor gemeenten minder maatwerk mogelijk.

Gevolgen van vereenvoudigen regelingen

De subsidieregeling voor maatregel 29 en één aanvraagloket moeten leiden tot een vereenvoudiging van het aanvraagproces. Gevolgen hiervan zijn gelijke spelregels, voorfinanciering en woningeigenaren weten vooraf waar ze aan toe zijn. Hierdoor is het ook voor

kwetsbare groepen zonder eigen middelen makkelijker om mee te gaan in de verduurzaming en is de kans op energiearmoede in een energiezuinig huis kleiner.

5. Wat is de voorkeursoptie?

De voorkeursoptie is een centrale regeling voor maatregel 29, met een regionale uitvoerder. Het Rijk heeft een verantwoordelijkheid vanuit de kabinetsreactie Nij Begun richting de regio, ten aanzien van het isoleren van woningen en het ontzorgen van de woningeigenaren in dat proces.

Op 13 oktober 2023 heeft de Commissie Verschillen het rapport Veilig, schadevrij en verduurzaamd gepubliceerd, over de onaanvaardbare verschillen die zijn ontstaan bij de versterkingsoperatie en de schadeafhandeling in het aardbevingsgebied. De commissie concludeert o.a. dat er door afhandeling van de schade, verschillen in verduurzaming van de woningen zijn ontstaan. Als advies geeft de commissie dat een huis op gelijkwaardige wijze verduurzaamd moet kunnen worden als huizen in de omgeving.

Om verschillen in de regio te dempen en naar een gelijkwaardige subsidieregeling toe te werken, is er door het Rijk en de gemeenten in de regio voor gekozen om gezamenlijk uitwerking te geven aan een centrale regeling, welke voor iedereen geldt. Ook heeft het de voorkeur dat de uitvoering plaatsvindt door een regionale uitvoeringsorganisatie. Op deze manier gaat het aanvragen, de afhandeling en uitkering van de subsidie voor iedereen op dezelfde manier.